

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело Žugić срещу Хърватия (Žugić v. Croatia), жалба № 3699/08

Решение на предишното Първо отделение от 31 май 2011 г., окончателно

Чл. 10 от Конвенцията – няма нарушение

Чл. 6 от Конвенцията – оплакванията са недопустими

Свободата на изразяване на страните по едно съдебно дело не е неограничена и определени интереси, като например авторитетът на правосъдието, са достатъчно важни, за да оправдаят налагането на ограничения на тази свобода.

Работата на съдилищата, които са гарант на справедливостта и имат основна роля в една правова държава, трябва да се ползва с доверието на обществото. Ето защо, те трябва да бъдат защитени срещу неоснователни атаки. Ако единствената цел на каквато и да е форма на изразяване е да обиди съда или членовете на този съд, налагането на съответно наказание по принцип не би било в нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

Мерките, налагани от съдилищата въз основа на нормите, позволяващи на съда да налага наказания за нарушаване на реда в съдебния процес, са по-близки до упражняването на дисциплинарни правомощия, отколкото до правомощията за налагане на наказания за извършено престъпление.

Фактите

Жалбоподателят е роден през 1925 г. и живее в Загреб.

На 11 декември 2000 г. водоснабдителното предприятие В.О. е завело дело срещу жалбоподателя за принудително събиране на неплатени сметки.

На 24 януари 2001 г. общинският съд в Загреб е издал изпълнителен лист срещу жалбоподателя, но жалбоподателят е подал възражение, в резултат на което дружеството трябвало да предяви вземането си по исков ред.

На 15 ноември 2005 г. съдът е уважил иска. Жалбоподателят е подал жалба срещу решението. Тя е била подадена чрез съда, чието решение се обжалвало, а именно - общинският съд в Загреб. В жалбата между другото се казвало:

„Заслужава си да се отбележи тук, че съдията преди да продиктува диспозитива на съдебното решение попита ответника дали „той ще плати“, на което ответникът отговори „как ви мина през ума?“ и попита съдията дали е чела делото ... За съжаление, съдът не отрази в протокола диалозите между съдията и ответника. Какъв съдийски професионализъм е това! ”

Жалбата заедно с цялото дело е била препратена на окръжния съд в Загреб, който я отхвърлил и потвърдил първоинстанционното решение. На 24 юли 2007 г. жалбоподателят е подал конституционна жалба, която на 21 януари 2010 г. е била отхвърлена от Конституционния съд като недопустима.

Междувременно, на 4 януари 2006 г. съдия от общинския съд в Загреб е наложил на жалбоподателя глоба в размер на 500 хърватски куни за обида на съда, която според него се състояла в използването от жалбоподателя изрази в подадената от него жалба срещу първоинстанционното решение.

Жалбоподателят е обжалвал решението, с което му е била наложена глобата, но на 3 април 2007 г. окръжният съд е отхвърлил жалбата му.

На 25 октомври 2007 г. жалбоподателят е подал конституционна жалба, която е била отхвърлена като недопустима.

На 21 май 2008 г. общинският съд в Загреб е издал изпълнителен лист за принудително събиране на наложената на жалбоподателя глоба. Той е подал жалба, която е висяща пред окръжния съд в Загреб.

Правото

I. Твърдяно нарушение на чл. 10 от Конвенцията

24-25. Жалбоподателят се оплаква, че налагането на глоба за обида на съда, която според него била неоправдана, нарушава правото му на изразяване. Той се позовава на чл. 10 от Конвенцията. Правителството оспорва това твърдение.

1. Становища на страните

(а) Правителството

27-35. Правителството признава, че налагането на глоба за обида на съда представлява намеса в правото на изразяване на жалбоподателя. То обаче твърди, че намесата е била в съответствие със закона, преследвала е легитимна цел и е била необходима в едно демократично общество. Решението за налагането на глобата е имало за цел запазването на авторитета на съдебната власт. Правителството намира освен това, че намесата е била пропорционална на тази цел и „необходима в едно демократично общество“, поради което не е нарушен чл. 10 от Конвенцията.

(б) Жалбоподателят

36-39. Жалбоподателят отбелязва, че използването от него изрази не са обидни и че не е имал намерение да обижда нито съдията, нито съда като институция. По-конкретно, той никога не бил казал, че съдията е некомпетентен или че не знае закона. Според него, бил глобен заради това, че говори истината, а съдията, който се почувствал лично обиден от неговите бележки, му наложил глоба за обида на съда, макар че било ясно, че критиката е насочена единствено към работата на конкретен съдия по конкретно дело, а не към съда като институция.

2. Преценката на Съда

40. Съдът припомня, че чл. 10 се прилага не само по отношение на „информация” или „идеи”, които се приемат благосклонно или се считат за необидни или неутрални, но също и по отношение на такива, които обиждат, шокират или смущават (виж например, *Kubli v. Switzerland* (реш.), № 50364/99, 21 февруари 2002 г.). Освен това, свободата на изразяване защитава не само съдържанието на изразените идеи и информация, но и формата, чрез която са предадени (виж например, *Mariapori v. Finland*, № 37751/07, § 62, 6 юли 2010 г.). С оглед на това, Съдът намира, че налагането на глоба на жалбоподателя за обида на съда представлява намеса в свободата му на изразяване, гарантирана от чл. 10 § 1 от Конвенцията.

41. Тази разпоредба не гарантира напълно неограничена свобода на изразяване, като упражняването на тази свобода е свързано със съответните „задължения и отговорности” (виж например, *Europapress Holding d.o.o. v. Croatia*, № 25333/06, § 58, 22 октомври 2009 г.). Както е посочено в чл. 10 § 2, тази свобода може да бъде подложена на ограничения, които обаче се тълкуват стеснително, а необходимостта от тях трябва да бъде доказана убедително (виж например, *Skalka v. Poland*, № 43425/98, § 32, 27 май 2003 г.). В частност, свободата на изразяване на страните по едно съдебно дело не е неограничена и определени интереси, например авторитетът на правосъдието, са достатъчно важни, за да оправдаят налагането на ограничения на тази свобода.

42. Съдът намира, че по настоящото дело намесата в свободата на изразяване на жалбоподателя е била предвидена в закона, а именно - в Гражданския процесуален кодекс, и че преследва легитимната цел за поддържане на авторитета на правосъдието по смисъла на чл. 10 § 2 от Конвенцията. Следователно, единственият въпрос, който трябва да бъде разрешен от Съда, е дали намесата е била „необходима в едно демократично общество”. За тази цел Съдът проверява дали с оглед фактите по делото е бил спазен справедливият баланс между необходимостта от защита на авторитета на правосъдието и защитата на свободата на изразяване на жалбоподателя.

43. Тестът за „необходимост в едно демократично общество” изисква от Съда да прецени дали оспорваната намеса съответства на „належаща обществена нужда”. Договарящите страни разполагат с определена свобода на преценка, когато решават дали съществува такава нужда, но тази свобода върви заедно с европейски контрол, обхващащ както законодателството, така и актовете по прилагането му, в това число и тези, постановени от независим съд. Ето защо, Съдът е оправомощен да направи окончателна оценка за това, дали дадено „ограничение“ е съвместимо със свободата на изразяване, гарантирана от чл. 10.

44. Съдът трябва да разгледа оспорваната намеса в светлината на делото като цяло, в това число и на съдържанието на бележките, направени от жалбоподателя, и на контекста, в който са направени. В частност, той трябва да прецени дали намесата е била „пропорционална на преследваните легитимни цели” и дали доводите, изложени от националните власти за нейното обосноваване, са „относими и достатъчни”. За тази цел Съдът трябва да се убеди, че националните власти са приложили стандарти, които са в съответствие с принципите, въплътени в чл. 10, и че са се мотивирали въз основа на приемлива оценка на релевантните факти (виж например *Skalka*, цитирано по-горе, § 35).

45. Изразът „авторитетът на правосъдието” включва и разбирането, че съдилищата са подходящото място за утвърждаване на юридическите права и задължения и за уреждане на споровете, свързани с тях, и че обществеността изпитва уважение и доверие към способността на съдилищата да изпълняват тази функция. Работата на съдилищата, които са гарант на справедливостта и имат основна роля в една правова държава, трябва да се ползва с доверието на обществото. Ето защо, те трябва да бъдат защитени срещу неоснователни атаки. Въпреки това, съдилищата, както и другите държавни институции, не са имунизирани срещу критики (виж *Skalka*, цитирано по-горе, § 34). Макар и страните по делото да имат право да коментират правораздаването с цел защита на правата си, техните критики не трябва да преминават определени граници (виж *Saday v. Turkey*, № 32458/96, § 43, 30 март 2006 г.). Трябва да се прави ясно разграничение между критика и обида. Ако единствената цел на каквато и да е форма на изразяване е да обиди съда или членовете на този съд, налагането на съответно наказание по принцип не би било в нарушение на чл. 10 от Конвенцията (виж *Skalka*, пак там).

46. По настоящото дело националният съд е приел, че изявленията на жалбоподателя, направени в жалбата му от 27 декември 2005 г., са обидни както за съдията по делото, така и за съда като институция. Тази констатация е била потвърдена от по-горната съдебна инстанция.

47. Съдът не намира причина да констатира нещо различно, доколкото настоящото дело може да се сравни с делата, по които е прието, че изявленията на жалбоподателите са били оскърбителни (виж например, *Saday*, цитирано по-горе, в което обвиняемият е описал турските съдии като „инквизитори в тоги”; *W.R. v. Austria*, № 26602/95, решение на Комисията от 30 юни 1997 г., в което адвокатът е описал становището на съда като „нелепо”; и *Mahler v. Germany*, № 29045/95, решение на Комисията от 14 януари 1998 г., по което адвокатът е заявил, че прокурорът е изготвил обвинителният акт „в състояние на пълно опиянение”). В настоящия случай оспорваните изявления, направени с пренебрежителен и неуместен изказ, не били само критика към решението на първата инстанция и към начина на водене на делото от съдията, но също и съдържали внушението, че съдията е невежа и некомпетентна. Жалбоподателят е могъл да изложи същността на критиките си и без да използва този език.

48. Освен това, при преценката на пропорционалността на намесата трябва да се отчетат и характерът и тежестта на наложеното наказание (виж например, *Keller v. Hungary* (реш.), № 33352/02, 4 април 2006 г.; и *Kwiecień v. Poland*, № 51744/99, § 56, ECHR 2007-I). В тази връзка Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил осъден да заплати глоба в минималния размер съгласно закона.

49. Съдът намира, че мотивите, изложени от националните съдилища в подкрепа на решенията им, са „относими и достатъчни“ и наложената на жалбоподателя глоба не е непропорционална на преследваната легитимна цел за поддържане на авторитета на правосъдието. С оглед на това, намесата в свободата на изразяване на жалбоподателя е необходима в едно демократично общество.

Няма нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

II. Твърдяно нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията поради липсата на достъп до съд

50-53. Жалбоподателят твърди, че правото му на достъп до съд е било нарушено, тъй като Конституционният съд не се е произнесъл по конституционната му жалба. Доколкото в хода на настоящото дело Конституционният съд се е произнесъл по тази жалба, Съдът намира, че оплакването е явно необосновано и следва да бъде обявено за недопустимо.

III. Твърдяно нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията поради липсата на безпристрастност

54. Жалбоподателят се оплаква от нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията за това, че съдът не е бил безпристрастен, тъй като същият съдия, който се е почувствал лично засегнат от изявленията на жалбоподателя, му е наложил глобата за обида на съда.

55. Правителството оспорва това твърдение.

Допустимост

1. Становища на страните

57-62. Правителството изтъква, че чл. 6 не е приложим по настоящото дело нито в „гражданскоправния“, нито в „наказателноправния“ си аспект. Според него, налагането на глоба на жалбоподателя за неуважение към съда не представлява „спор“ или определяне на граждански права или задължения. Случаят не попада и в наказателния аспект на чл. 6, тъй като мярката, наложена от съда въз основа на разпоредбите за поддържане на реда в съдебната зала, не попада в обхвата на чл. 6 от Конвенцията, доколкото е сходна с упражняването на дисциплинарни правомощия (виж *Ravnsborg v. Sweden*, 23 март 1994 г., Series A no. 283-B, и *Putz v. Austria*, 22 февруари 1996 г.). Жалбоподателят не взема становище по този въпрос.

2. Преценката на Съда

63. На първо място Съдът трябва да обсъди дали наложената на жалбоподателя глоба за неуважение към съда представлява определяне на неговите граждански права и задължения. Съдът припомня, че подобни глоби целят да се осигури надлежното провеждане на правосъдието, поради което имат естеството на наказание, което не включва определяне на граждански права и задължения (виж *Veriter v. France*, № 25308/94, решение на Комисията 2 септември 1996 г.).

64. Следващият въпрос е дали тази глоба представлява определяне на наказателно обвинение срещу жалбоподателя. Въпросът за приложимостта на наказателния аспект на чл. 6 в случаи на санкции, наложени за неуважение към съда, трябва да бъде разгледан в светлината на три алтернативни критерия, установени от съда по делото *Engel* (виж *Engel and Others v. the Netherlands*, 8 юни 1976 г., § 82, Series A no. 22): (а) квалификацията на деянието по националното законодателство, (б) характера на деянието и (в) вида и тежестта на наказанието, което може да бъде наложено на лицето (виж *Ravnsborg*, цитирано по-горе, § 30; *Putz*, цитирано по-горе, § 31).

65. Що се отнася до правната квалификация на деянието по националното законодателство, Съдът отбелязва, че деянието, за което на жалбоподателя е наложена

глоба, по хърватското законодателство формално не се определя като престъпление. Глобата е наложена въз основа на Гражданския процесуален кодекс, а не на Наказателния кодекс, тя не се вписва в свидетелството за съдимост и размерът ѝ не зависи от доходите на лицето, както е в наказателното право (виж, *mutatis mutandis*, *Ravnsborg*, цитирано по-горе, § 33; *Putz*, цитирано по-горе, § 32; *Kubli*, цитирано по-горе).

66. Що се отнася до характера на деянието, Съдът припомня, че правилата, позволяващи на съда да налага наказания за нарушаване на реда в съдебния процес, са обща характеристика на правните системи на договарящите държави. Тези правила и наказания произтичат от неотменното правомощие на съда да гарантира надлежното и нормално протичане на производството пред него. Мерките, налагани от съдилищата въз основа на тези норми, са по-близки до упражняването на дисциплинарни правомощия, отколкото до правомощията за налагане на наказания за извършено престъпление. Този вид противоправно поведение, за което жалбоподателят по настоящото дело е глобен, по принцип попада извън обхвата на чл. 6 от Конвенцията.

67. Що се отнася до вида и тежестта на наказанието, Съдът първо припомня, че независимо от това, че противоправното поведение не е обявено за престъпление, видът и тежестта на наказанието, което засегнатото лице може да понесе, могат да поставят казуса в категорията на „наказателните” въпроси (виж *Ravnsborg*, цитирано по-горе, § 35; *Putz*, цитирано по-горе, § 34).

68. Жалбоподателят по настоящото дело е бил глобен с 500 хърватски куни – минимално предвидения размер на глобата, докато максималният размер на глобата, която е могла да му бъде наложена съгласно Гражданско процесуалния кодекс, е бил 5 000 хърватски куни. Според съда, нито сравнително niskият размер на наложената глоба, нито възможният максимален размер на глобата достигат такова ниво, което да я направи „наказателна” санкция. Разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс, действали към момента на деянието, не са предвиждали възможност наложената по този закон глоба да бъде заменена с лишаване от свобода.

69-71. Съдът намира, че наказанието, което е могло да бъде наложено на жалбоподателя, не е било достатъчно тежко, за да обуслови приложимостта на наказателния аспект на чл. 6 § 1 от Конвенцията. Производството, в резултат на което на жалбоподателя била наложена глоба, не представлява нито определяне на „граждански права или задължения”, нито „наказателно обвинение” по смисъла на чл. 6 § 1 от Конвенцията. Следователно, това оплакване е несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията.

IV. Други твърдени нарушения на Конвенцията

72-75. Жалбоподателят прави оплаквания по чл. 6 § 1 и чл. 14 от Конвенцията поради изхода от описаното по-горе гражданско производство и за това, че то било несправедливо. Според Съда, няма доказателства, от които да се направи предположение, че съдилищата не са били безпристрастни или че процесът е бил несправедлив. Жалбоподателят е могъл да изложи доводите си пред съдилища, които са осигурявали гаранциите, съдържащи се в чл. 6 § 1 от Конвенцията, и са обсъдили доводите му в своите мотивирани съдебни решения. Следователно, оплакванията са явно необосновани, поради което следва да бъдат отхвърлени като недопустими.

